

تحلیل وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ نشینان و تبیین آینده آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان نیکشهر)

ضیاءالحق هاشم‌زهی - دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

اسفندیار بندریان* - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

مرتضی اسماعیل‌نژاد - دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۶ شهریور ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۸ دی ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: امروزه از گردشگری به عنوان موتور توسعه نام برده می‌شود و به دلیل اهمیتی که از نظر اقتصادی، اجتماعی دارد، روز به روز بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد، لذا استفاده از گردشگری به عنوان موتور محرکه توسعه منطقه نیازمند اتخاذ راهبردهای مناسب و منطقی متناسب با قابلیت‌های منطقه‌ای و محلی و با جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین است.

هدف پژوهش: هدف پژوهش حاضر، تحلیل وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ نشینان و تبیین آینده آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان نیکشهر)، می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق: تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش در توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جمع‌آوری اطلاعات به روش میدانی (پرسشنامه) است. جامعه آماری (ساکنین شهرستان نیکشهر)، ۱۴۱۸۹۴ نفر، می‌باشد، که بر اساس نمونه‌گیری تصادفی و استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۳ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ابزار این تحقیق پرسشنامه است و به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS و مدل F-BMW، استفاده شد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: این پژوهش در قلمرو کوچ نشینان شهرستان نیکشهر مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته‌ها و بحث: نتایج آزمون تی نشان داد وضعیت کنونی، فعلی و آتی گردشگری نیکشهر نامطلوب و نامناسب می‌باشد. در ادامه نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین تمامی مولفه‌های گردشگری پایدار و مولفه‌های آمایش منطقه‌ای، رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. در ادامه نیز با استفاده از مدل (F-BMW)، اهمیت و نقش هر یک از مولفه‌های آمایش منطقه‌ای در پیشگویی متغیر گردشگری پایدار بررسی و مشخص شد، مولفه توسعه یکپارچه و همسو با مقدار وزن ۰/۰۷۶، بیشترین اهمیت را به خود اختصاص داده است.

نتایج: نتایج کلی نشان داد، نامطلوب بودن امور مدیریتی، وضعیت کنونی و آتی گردشگری نیکشهر، ناشی از عدم رعایت اصول آمایش منطقه‌ای است. زیرا هدف نهایی گردشگری در قالب آمایش منطقه‌ای، نیل به گردشگری پایدار، تعادل و توازن منطقه‌ای، توزیع مناسب فعالیت‌ها و استفاده حداکثر از قابلیت‌های گردشگری (تاریخی، طبیعی و...) در فرایند توسعه است.

کلیدواژه‌ها: گردشگری پایدار، قلمرو کوچ نشینان، آمایش منطقه‌ای، نیکشهر.

مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یک فعالیت پویای اقتصادی، نقش مهمی در توسعه اقتصاد جوامع انسانی ایفا می‌کند (Amare et al, 2021: 1) و باعث توسعه اقتصادی-اجتماعی مقصد می‌شود (Ma et al, 2022: 79). در چند ده گذشته، گردشگری به منزله بزرگترین صنعت جهان معرفی شده است (Liu et al, 2012: 413)، که عنوان یک موضوع چند ارزشی از راه کارهای مهم نیل به توسعه پایدار به شمار می‌رود، چرا که آثار تخریبی زیست‌محیطی آن حداقل و منبعی تمام نشدنی است. بدین ترتیب می‌توان همزمان با حفاظت از تنوع زیستی، از مناطق دیگر سرزمین بهره‌برداری متناسب، به شکل مناسب و پایدار به عمل آورد و در عین حال به افزایش رونق اقتصادی، جامعه کمک کرد. گردشگری موتور محرک رشد و توسعه به ویژه در کشورهای در حال توسعه است و اغلب به عنوان وسیله‌ای به منظور توسعه اقتصادی مناطق در نظر گرفته می‌شود (مجیدی‌ده‌شیخ و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۱). در عصر جهانی شدن، توسعه گردشگری به مثابه یکی از پیشران‌های اصلی توسعه فضایی و رقابت‌پذیری منطقه‌ای معرفی شده است؛ موضوعی که در ایران مغفول واقع شده و یا کم‌تر بدان پرداخته شده است (ندایی طوسی و فرخنده کیش، ۱۳۹۸: ۵۵)، این در حالی است که گردشگری برای به نتیجه رسیدن اهداف مورد نظر خود به پایداری و حفاظت محیط، احیاء و ثبات اقتصادی جوامع و توسعه تجارت گردشگری در مقیاس کوچک به عنوان یک شیوه عمل وابسته است (Getz, 2001: 74).

تناسب بین مزایای گردشگری، جهات توسعه فعالیت گردشگری را مشخص و از عوامل پایدار گردشگری است. توسعه گردشگری در یک منطقه همواره متأثر از توان‌ها و قابلیت‌های محلی است. بنابراین، در جوامع علاقه‌مند به توسعه گردشگری برای دستیابی به پایداری گردشگری، سنجش توان‌های محیطی از یک سو و انتخاب گونه مناسب گردشگری از اهمیت ویژه در آمایش سرزمین برخوردار است (مجیدی‌ده‌شیخ و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۱). آمایش سرزمین در رابطه با گردشگری، باید با نگاهی سیستمی با این پدیده همراه باشد که در چهارچوب عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد (Gunn and Var, 2002: 56).

پژوهشگران داخلی و خارجی زیادی گردشگری و توسعه را موضوع پژوهش خود قرار داده‌اند که در این بخش به تعدادی از آنها اشاره خواهد شد: نجفی‌کانی و عیسی‌نژاد (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای مناطق ییلاقی مطالعه موردی: بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات، پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که گردشگری روستایی در زمینه‌های مختلف کالبدی، اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی دارای تفاوت معناداری تا سطح اطمینان ۹۹ درصدی هستند. صفری علی اکبری و صادقی (۱۴۰۰)، در پژوهشی به امکان-سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری، پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که سه شاخص اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی در سطح کمتر از ۰/۵ معنادار هستند. نتیجه از وجود رابطه میان توسعه گردشگری و ارتقاء ظرفیت‌های عشایری اشاره دارد. توسعه گردشگری می‌تواند به بهبود برخی شاخص‌های توسعه در جامعه عشایر منجر شود. آنچه در این زمینه مهم است مدیریت بهینه در راستای کاهش اثرات زیست محیطی گردشگری بر زیست بوم عشایر بختیاری است. خالقی (۱۴۰۰)، در پژوهشی به شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری عشایری (مطالعه موردی: جشنواره منطقه عشایری قره‌قیه آذربایجان شرقی)، پرداخته است. در این پژوهش تعداد شش پیشران کلیدی برای رهیافت توسعه گردشگری منطقه عشایری محدوده مورد مطالعه شناسایی شد. بر اساس نتایج، متغیر «سوارکاری بانوان به‌عنوان قهرمان رقابت‌های سوارکاری جشنواره» و «نوستالژی به معنای احساسات مثبت برانگیخته‌شده و به‌عنوان یک عامل انگیزشی برای گردشگران جهت حضور در رویداد فرهنگی- ورزشی» در رتبه اول و دوم اثرگذاری قرار گرفته و بیشترین سهم را داشتند. امرایی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی توسعه فضایی میراث روستایی مقاصد گردشگری در قلمرو کوچ‌نشینان (مورد مطالعه: شهرستان خرم‌آباد)، پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد مهمترین مؤلفه‌ها و معیارهای کلیدی تأثیرگذار بر توزیع ساختار فضایی میراث روستایی مقاصد، کمیت و کیفیت منابع و جاذبه‌های گردشگری و وضعیت مکانی- فضایی جاذبه‌های گردشگری هستند. بررسی مقادیر ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین همه متغیرهای مستقل (بجز متغیرهای پذیرش اجتماعی، بعد کالبدی، ابعاد فضایی) با توسعه فضایی میراث روستایی مقاصد گردشگری رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. عباسی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی به تبیین فرآیند توسعه مراکز گردشگری روستایی و سنجش پایداری در دهستان درام و چورزق، شهرستان طارم، پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ اگر چه توسعه گردشگری موجب تأثیرات مثبت در برخی شاخص‌ها نظیر اشتغال‌زایی و... در محدوده مورد مطالعه شده اما به طوری کلی از منظر شاخص‌های پایداری نسبت به روستاهای بکر و قرار گرفته در مرحله کشف مقصد؛ ضعیف می‌باشند. رحیمی و هوشیار (۱۳۹۸)، در پژوهش به بررسی راهبردهای توسعه گردشگری شهری از دیدگاه آمایش سرزمین (مورد مطالعه: استان کردستان)، پرداخته‌اند. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد با توجه به اولویت‌های استخراج شده از نظر خبرگان و کارشناسان، امکان استفاده از ضعف‌ها و قوت‌ها و همچنین موازنه فرصت‌ها و تهدیدها در حد متوسط به پایین است؛ یعنی امکان

بهره‌گیری از فرصت‌ها و قوت‌های موجود همراه با کم‌رنگ کردن ضعف‌ها و تهدیدها وجود دارد، اما این امر مستلزم برنامه‌ریزی و تقویت زیرساخت‌های گردشگری در استان کردستان و ارتقای آگاهی‌های عمومی در این زمینه است. معرب و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به تحلیل راهبردی نقش و کارکرد گردشگری در توسعه منطقه‌ای (مطالعه موردی شهر مراغه)، پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که در بخش فرصت‌های منطقه نیز حاکی از آن است که، توسعه و حفظ باغات شهرستان با وزن ۰/۲۳۵ به همراه سرمایه‌گذاری‌های و بسترسازی برای کمپ‌های مختلف گردشگری با وزن ۰/۱۶۵ می‌تواند بخش‌های پیشرو توسعه توریسم این منطقه باشند. لئو و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی عوامل موثر در مشارکت خانوارهای کشاورزی در توسعه گردشگری روستایی، پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که ویژگی‌های بازار و شناخت تأثیر مستقیم مثبت و منبع درآمد خانوار تأثیر منفی بر تمایل کشاورزان برای مشارکت در ارائه خدمات گردشگری دارد. همچنین نتایج حاکی از آن است که بین کشاورزانی که در حوزه گردشگری کار می‌کنند و کشاورزانی که در زمینه گردشگری فعالیت نمی‌کنند از نظر ارزیابی ریسک تفاوتی وجود ندارد، اما بین سایر عوامل تفاوت معناداری وجود دارد. ژنگ و همکاران^۲ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی تأثیر حس مکان انسانی در توسعه گردشگری چین پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد حس مکان به عاملی برای توسعه روستایی در چین تبدیل شده است. ژائو و همکاران^۳ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان "گردشگری و (دوباره) ساختن مکان‌های روستایی: موارد دو روستای چینی" به این نتایج رسید که سرمایه اجتماعی در دو روستای مورد مطالعه منجر به تغییر در سبک‌ها و فرایندهای مکان‌سازی شد و بر نتایج توسعه روستایی اثرات مثبت روستایی تأثیر گذاشته است. چنگ و همکاران^۴ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به تحلیل مکانی - زمانی توسعه گردشگری منطقه‌ای، پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که در مناطق توسعه‌یافته در حوزه گردشگری اقتصادی، عوامل فضایی و زمانی نقش مهمی در ارتقاء دارند، در حالی که در مناطق توسعه اقتصادی پایین در حوزه گردشگری، عوامل مکانی و زمانی نقش مهار را دارند. لی و همکاران^۵ (۲۰۱۶)، در پژوهشی بررسی گردشگری و نابرابری درآمدهای منطقه‌ای؛ به بررسی نقش توسعه گردشگری در کاهش نابرابری درآمدی منطقه‌ای در چین پرداخته‌اند. نتایج نشان داد گردشگری بین‌المللی و داخلی در نابرابری‌های منطقه‌ای؛ هم در سطح جهانی و هم به صورت محلی تأثیر دارد.

اکثر تحقیقات انجام شده که در پیشینه تحقیق که به مواردی از آنها اشاره شده است، در حوزه گردشگری شهری، روستایی و عشایری و رابطه آن با توسعه بوده است و به صورت کلی و با استفاده از تحقیقات پیشین، این موضوع را مورد بررسی قرار داده‌اند. اما در پژوهش حاضر با استفاده از مدل‌های ترکیبی فازی و چند معیاره و استفاده از نظرات متخصصان حوزه گردشگری به تحلیل وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ‌نشینان نیکشهر و تبیین آینده آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای پرداخته شده است.

امروزه گردشگری در دنیا به یکی از منابع مهم درآمد و از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی بین کشورها تبدیل شده است و به‌مثابه گسترده‌ترین صنعت خدماتی جهان اهمیت ویژه‌ای دارد (Hwang and Lee, 2015: 20). گردشگری و توسعه آن، ابزاری برای برنامه‌ریزی توسعه به شمار می‌آید (Condesso, 2011: 5). گردشگری، یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه اقتصادی و رشد اشتغال محسوب می‌شود (El-Gohary, 2016: 125) و به دلیل داشتن ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد به منزله یک رویکرد اقتصادی پویا نقش مهمی در بهبود زندگی ساکنان دارد (Karar, 2017: 100)؛ بر این اساس سیاست‌گذاران درباره رشد آثار این صنعت در آینده پیوسته به مسائل زیربنایی و اصولی توجه، و پیش‌بینی می‌کنند در قرن ۲۱ میلادی همچنان گردشگری بزرگ‌ترین صنعت جهان باشد و یکی از ابزارهای مهم توسعه در جهان شناخته شود (ایمانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۹۹)؛ بنابراین بسیاری از کشورهای جهان بی‌تردید در رقابت نزدیک به دنبال کسب منافع و مزایای بیشتر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در کشورهای متبوع هستند و سازمان‌های غیردولتی توجه به گردشگری روستایی را روش مفیدی برای کاهش بخشی از فشار ناشی از مشکلات کنونی جوامع روستایی می‌دانند (Ertuna and Kirbas, 2012: 19).

در سال‌های گذشته آمایش سرزمین، در کشور به عنوان یکی از قابلیت‌های فضایی مورد بررسی برای توسعه گردشگری هر منطقه مورد استفاده قرار گرفته تا با شناسایی آن و در چارچوب پایداری، بستری برای توسعه منطقه‌ای فراهم آید. اما روند توسعه مناطق و مقصدهای گردشگری کشور نشان دهنده عدم وجود توسعه مطلوب و الگومدار است. این امر، موجب توسعه گردشگری، بدون توجه به مباحث عرضه و تقاضا شده است، به نحوی که زیرساخت‌ها و تاسیسات گردشگری ایجاد شده در برخی مناطق و مقصدها مازاد بر تقاضا است و در دیگر مناطق

1 - Luo et al
2 - Zhang et al
3 - Zhou et al
4 - Cheng et al
5 - Li et al

و مقصدها به دلیل فزونی تقاضا، عرضه گردشگری پاسخگوی نیازهای گردشگران نیست. لذا متولیان صنعت گردشگری به دنبال پیدا کردن راهکارهایی برای گردش مجدد چرخه این صنعت هستند (مجیدی‌ده‌شیخ و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۵).

یکی از مناطقی مستعد در زمینه گردشگری که مورد بی‌مهری در این زمینه، قرار گرفته است، شهرستان نیکشهر در استان سیستان و بلوچستان می‌باشد. این شهرستان دارای پتانسیل گردشگری در مناطق عشایری به عنوان گزینه‌ی مکمل اقتصادی پایدار می‌باشد. بیش از ۱۸ هزار نفر در قالب چهار هزار و ۵۰۰ خانوار از جمعیت نیکشهر را عشایر تشکیل می‌دهند که از این تعداد حدود هزار نفر کوچرو هستند (فرمانداری شهرستان نیکشهر، ۱۴۰۰). معیشت عشایری امروزه در سطح منطقه با چالش‌های جدی همراه بوده است. سیاست‌گذاری‌های غلط در رابطه با جامعه عشایری، باعث شده است، تعداد جمعیت عشایر کوچنده نسبت به گذشته کمتر شده و عشایر به یکجانشینی سوق داده می‌شوند. این در حالی است که جامعه عشایری نیکشهر از پتانسیل‌های بالایی برای جذب گردشگر برخوردار است. شهرستان نیکشهر با قرار گرفتن در قلب بلوچستان ایران، دارای جاذبه‌های گردشگری فراوانی از جمله باغات میوه‌های گرمسیری، نخلستان‌های بزرگ و قدیمی، قنات‌های تاریخی، چشمه‌های آبگرم و آبشارهای طبیعی با خواص طبی و شفا بخش است که این منطقه را بعنوان قطبی مهم در گردشگری استان سیستان و بلوچستان معرفی کرد (سالنامه آماری استانداری سیستان و بلوچستان، ۱۴۰۰). که می‌تواند منجر به رشد صنعت گردشگری و توسعه منطقه‌ای شود. بر این اساس پژوهش حاضر قصد دارد به تحلیل وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ‌نشینان و تبیین آینده آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان نیکشهر) بپردازد.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر روش در چارچوب روش توصیفی - تحلیلی قرار گرفته است. جمع‌آوری اطلاعات به روش میدانی (پرسشنامه) بوده است. جامعه آماری (ساکنین شهرستان نیکشهر)، ۱۴۱۸۹۴ نفر، می‌باشد، که بر اساس نمونه‌گیری تصادفی و استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۳ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ابزار تحقیق نیز پرسشنامه است که در قالب ۲ بعد ۴ شاخص و ۳۲ زیر شاخص طراحی گردید (جدول ۱). که روایی پرسشنامه از سوی متخصصان تایید و پایایی آن نیز با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شد، که نتایج بیانگر پایایی قابل قبول پرسشنامه می‌باشد (جدول ۲). در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS و مدل (F-BMW)، استفاده شد.

تکنیک BMW بهترین بدترین یکی از جدیدترین و کاراترین تکنیک‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره است که در سال ۲۰۱۵ توسط دکتر جعفر رضایی معرفی شد. این روش به منظور وزن‌دهی معیارهای تصمیم‌گیری به کار می‌رود. در این روش، ابتدا بهترین مهم‌ترین و بدترین (کم اهمیت‌ترین معیارها توسط تصمیم‌گیرنده مشخص می‌شود)، سپس مقایسه زوجی بین هر کدام از شاخص‌ها با دیگر صورت می‌گیرد، آنگاه مسئله تبدیل به یک مسئله برنامه‌ریزی خطی می‌شود که وزن معیار به صورتی به دست آید که تفاوت‌های مطلق اوزان حداقل شود (ارکانی و همکاران، ۱۳۹۹).

جدول ۱. تحلیل مولفه‌های گردشگری پایدار

ابعاد	شاخص	زیر شاخص
گردشگری پایدار	وضعیت موجود	وجود پتانسیل‌های تاریخی و مذهبی
		بافت طبیعی و گردشگری منطقه
		وجود شخصیت‌های معتبر
		ثبت جهانی اماکن مثل بازار
		موقعیت جغرافیایی
	تعامل واحدهای شهری	امکانات و خدمات شهری
		وضعیت کلی فعلی شهر
		ارتقاء آگاهی و شعور عمومی
		ساخت اقامتگاه‌های سنتی و مدرن
		مدیریت توریسم

فرایند مدیریت	اثرگذاری تبلیغات
	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
	تدارک برنامه‌های آموزشی
	آمادگی برای افق ۱۴۰۴
	الگوسازی فرهنگی
	آینده گردشگری در بلندمدت
وضعیت آتی	سال ۱۴۰۴ به عنوان سرآغاز تحولات
	آینده حمل و نقل و جابجایی
	قابلیت مطرح گردشگری در کشور
	شهر الکترونیک و مدرن
	آینده کلی گردشگری
آمایش	توسعه یکپارچه و همسو
آمایش منطقه‌ای	دستیابی به رشد متعادل
	توزیع متعادل جمعیت و فعالیت
	حفظ یکپارچگی منطقه
	کاهش نابرابری‌ها
	حفظ هویت فرهنگی
	گسترش عدالت اجتماعی
	تقویت و تجهیز فضاهای زیست و فعالیت
	جلوگیری از تمرکز و قطبی شدن توسعه
	حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار

منبع: علی‌اکبری و صادقی (۱۴۰۰)، خوش‌الحان و همکاران، ۱۳۹۹، معرب و همکاران (۱۳۹۷)، لی و همکاران (۲۰۱۶).

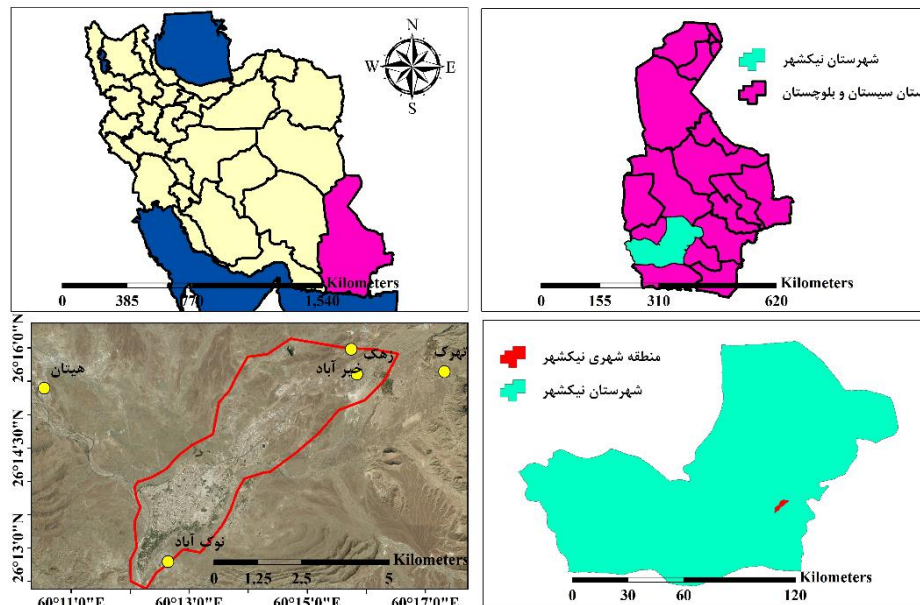
جدول ۲. میزان پایایی ابعاد پرسشنامه

ضریب الفای کرونباخ	ابعاد
۰,۸۸	وضعیت موجود
۰,۷۶	وضعیت آتی
۰,۷۹	فرایند مدیریت
۰,۸۳	آمایش منطقه‌ای

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان نیکشهر با وسعت ۱۲۲۸۰ کیلومتر مربع معادل ۶/۶ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده است. این شهرستان با موقعیت جغرافیایی ۶۰ درجه و ۱۳ دقیقه طول شرقی و ۲۶ درجه و ۱۳ دقیقه عرض شمالی از شمال به شهرستانهای ایرانشهر و دلگان، از شرق به شهرستان قصرقند، از غرب به شهرستان فنوج و استان هرمزگان و از جنوب به شهرستانهای کنارک و چابهار محدود شده است. این شهرستان دارای ۳ مرکز شهری به نام های نیکشهر، اسپکه و بنت و تعداد ۴ بخش به اسامی مرکزی، لاشار، بنت و آهوران و تعداد ۱۱ دهستان و ۳۹۵ روستا می‌باشد (سالنامه آماری استانداری سیستان و بلوچستان، ۱۴۰۰).

شکل ۱. نقشه موقعیت منطقه مورد مطالعه، منبع: نگارنده‌گان، ۱۴۰۱

یافته‌ها و بحث

در ابتدا هر گونه تجزیه و تحلیل اطلاعات، به بررسی نرمال بودن مولفه‌های گردشگری پایدار و آمایش منطقه‌ای با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف پرداخته شد. مطابق آزمون مطرح شده، در صورتی که سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر را رد کرده و با اطمینان ۰/۹۵ می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال نیست. در صورتی که سطح معناداری آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر را می‌پذیریم و توزیع داده‌ها نرمال است.

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای متغیرهای پژوهش

معیار	کولموگروف-اسمیرنوف Z مقدار	سطح معناداری	نتیجه
وضعیت موجود	۱/۱۰۵	۰/۱۷۵	پذیرش فرض صفر-توزیع متغیر نرمال است. $P>0.05$
فرایند مدیریت	۱/۲۲۳	۰/۰۹۴	پذیرش فرض صفر-توزیع متغیر نرمال است. $P>0.05$
وضعیت آتی	۱/۲۳۴	۰/۱۰۰	پذیرش فرض صفر-توزیع متغیر نرمال است. $P>0.05$
مولفه آمایش منطقه‌ای	۰/۷۸۶	۰/۵۳۲	پذیرش فرض صفر-توزیع متغیر نرمال است. $P>0.05$

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

مطابق نتایج به دست آمده در جدول (۳)، از آنجا که سطح معناداری آزمون کولموگروف اسمیرنوف (نرمال بودن) مولفه‌های گردشگری پایدار و آمایش منطقه‌ای بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرض صفر را پذیرفته و با اطمینان ۰/۹۵ می‌توان گفت توزیع متغیرها نرمال است، بنابراین به منظور بررسی وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار از آزمون پارامتریک (تی تک نمونه‌ای) استفاده شد. همچنین به منظور ارتباط مولفه‌های گردشگری پایدار با آمایش منطقه‌ای از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد.

مطابق جدول (۴)، هر یک از مولفه‌های گردشگری در وضعیت موجود، در معیارهای پایداری (ارزشی، زیستی، محیطی و انسانی) قرار گرفته‌اند.

در معیار ارزشی، مولفه‌های: وجود پتانسیل‌های تاریخی و مذهبی و ثبت جهانی اماکن مثل بازار؛

در معیار زیستی، مولفه‌های: بافت طبیعی و گردشگری منطقه، موقعیت جغرافیایی نیکشهر؛

در معیار انسانی، مولفه: وجود شخصیت‌های معتبر؛

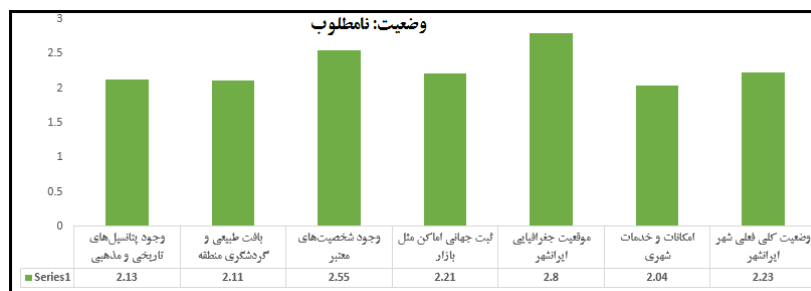
در معیار محیطی، مولفه، وضعیت کلی فعلی شهر نیکشهر؛

در این بین، مطابق جدول (۴)، وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار در وضعیت موجود در چهار معیار، ارزشی، زیستی، انسانی و محیطی، در شهر نیکشهر با مقدار میانگین‌های به دست آمده پایین‌تر از حد متوسط عدد (۳)، گویای وضعیت نامطلوب مولفه‌های مطرح شده در نیکشهر می‌باشد.

جدول ۴. وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار در وضعیت موجود

مولفه	معیار پایدار	میانگین	T	معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ پایین بالا	وضعیت
وجود پتانسیل‌های تاریخی و مذهبی	ارزشی	۲/۱۳	۲۱/۳۲۱	۰/۰۰۰	۲/۳۱	نامطلوب
بافت طبیعی و گردشگری منطقه	زیستی	۲/۱۱	۲۱/۳۱۹	۰/۰۰۰	۲/۲۲	نامطلوب
وجود شخصیت‌های معتبر	انسانی	۲/۵۵	۲۱/۳۲۱	۰/۰۰۰	۲/۷۶	نامطلوب
ثبت جهانی اماکن مثل بازار	ارزشی	۲/۲۱	۲۱/۴۱۱	۰/۰۰۰	۲/۳۴	نامطلوب
موقعیت جغرافیایی نیکشهر	زیستی	۲/۸۰	۲۱/۳۲۱	۰/۰۰۰	۲/۹۰	نامطلوب
امکانات و خدمات شهری	محیطی	۲/۰۴	۲۱/۲۱۱	۰/۰۰۰	۲/۱۹	نامطلوب
وضعیت کلی فعلی شهر نیکشهر	محیطی	۲/۳۳	۲۱/۴۱۳	۰/۰۰۰	۲/۴۵	نامطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۲. وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار در وضعیت موجود، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

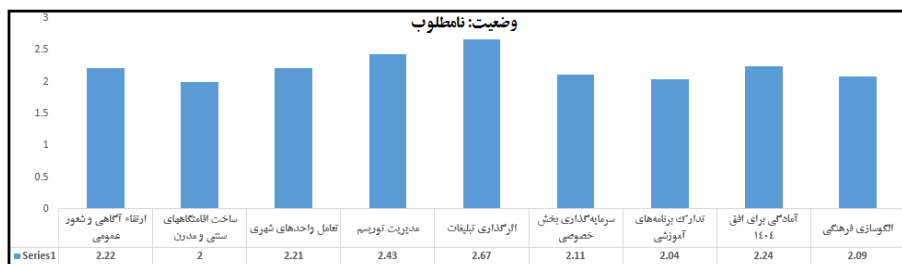
در جدول (۵)، مولفه ارتقاء آگاهی و شعور عمومی در معیار انسانی، مولفه‌های ساخت اقامتگاه‌های سنتی و مدرن و الگوسازی فرهنگی در معیار ارزشی، مولفه‌های تعامل واحدهای شهری، مدیریت توریسم، اثرگذاری تبلیغات، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، تدارک برنامه‌های آموزشی، آمادگی برای افق ۱۴۰۴، وضعیت کلی مدیریت شهری در معیار محیطی، قرار گرفته‌اند. همچنین مطابق نتایج به دست آمده در جدول (۶)، مولفه‌های آینده گردشگری نیکشهر در بلندمدت، آینده حمل و نقل و جابجایی، شهر الکترونیک و مدرن و آینده کلی گردشگری در معیار محیطی و مولفه قابلیت مطرح گردشگری در کشور در معیار ارزشی در وضعیت آتی جای گرفته‌اند. در این راستا، نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد، وضعیت فرایند مدیریت گردشگری و وضعیت آتی مولفه‌های گردشگری پایدار در نیکشهر با میانگین‌های بدست آمده کمتر از حد متوسط عدد (۳)، نامطلوب ارزیابی شده است.

جدول ۵. وضعیت فرایند مدیریت

مولفه	معیار پایدار	میانگین	T	معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ پایین بالا	وضعیت
ارتقاء آگاهی و شعور عمومی	انسانی	۲/۲۲	۲۴/۳۲۱	۰/۰۰۰	۲/۴۱	نامطلوب
ساخت اقامتگاه‌های سنتی و مدرن	ارزشی	۲/۰۰	۲۱/۰۳۲	۰/۰۰۰	۲/۱۱	نامطلوب
تعامل واحدهای شهری	محیطی	۲/۲۱	۲۱/۲۳۱	۰/۰۰۰	۲/۳۶	نامطلوب
مدیریت توریسم	محیطی	۲/۴۳	۲۱/۲۴۳	۰/۰۰۰	۲/۵۶	نامطلوب
اثرگذاری تبلیغات	محیطی	۲/۶۷	۲۱/۲۶۷	۰/۰۰۰	۲/۷۸	نامطلوب
سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	محیطی	۲/۱۱	۲۱/۱۱۳	۰/۰۰۰	۲/۳۲	نامطلوب

تدارک برنامه‌های آموزشی	محیطی	۲/۰۴	۲۱/۱۰۰	۰/۰۰۰	۲/۲۱	۱/۸۹	نامطلوب
آمادگی برای افق ۱۴۰۴	محیطی	۲/۲۴	۲۴/۳۲۴	۰/۰۰۰	۲/۴۴	۲/۱۴	نامطلوب
الگوسازی فرهنگی	ارزشی	۲/۰۹	۲۱/۰۴۵	۰/۰۰۰	۲/۲۳	۱/۹۰	نامطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

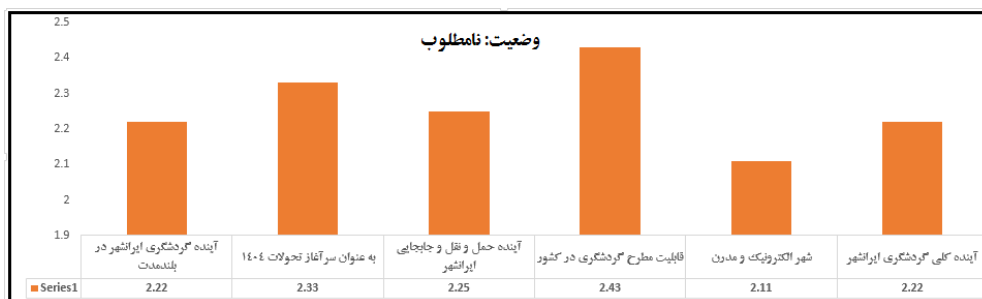

شکل ۳. وضعیت مولفه‌های فرایند مدیریت، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

جدول ۶. وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار در وضعیت آتی

وضعیت	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵	معناداری	T	میانگین	معیار پایدار	مولفه	
	پایین	بالا	(۲ دامنه)				
نامطلوب	۲/۱۱	۲/۳۴	۰/۰۰۰	۲۱/۴۱۳	۲/۲۲	محیطی	آینده گردشگری نیکشهر در بلندمدت
نامطلوب	۲/۲۳	۲/۴۵	۰/۰۰۰	۲۱/۴۱۳	۲/۳۳	محیطی	۱۴۰۴ به عنوان سرآغاز تحولات
نامطلوب	۲/۱۳	۲/۴۳	۰/۰۰۰	۲۱/۴۱۵	۲/۲۵	محیطی	آینده حمل و نقل و جابجایی نیکشهر
نامطلوب	۲/۳۲	۲/۵۶	۰/۰۰۰	۲۱/۴۵۳	۲/۴۳	ارزشی	قابلیت مطرح گردشگری در کشور
نامطلوب	۲/۰۰	۲/۲۶	۰/۰۰۰	۲۱/۴۰۹	۲/۱۱	محیطی	شهر الکترونیک و مدرن
نامطلوب	۲/۱۰	۲/۳۵	۰/۰۰۰	۲۱/۴۱۲	۲/۲۲	محیطی	آینده کلی گردشگری نیکشهر

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۴. وضعیت مولفه‌های گردشگری پایدار در وضعیت آتی، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

در ادامه نیز به منظور مطالعه همبستگی بین مولفه‌های گردشگری پایدار و مولفه‌های آمایش منطقه‌ای از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد، بررسی مقادیر ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین تمامی مولفه‌های گردشگری پایدار و مولفه‌های آمایش منطقه‌ای، رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. نتایج به دست آمده حاکی از این واقعیت است، در صورتی که گردشگری نیکشهر با مولفه‌های آمایش منطقه‌ای تناسب داشته باشد، به همان نسبت گردشگری نیکشهر به مرز پایداری نزدیک خواهد شد.

جدول ۷. ارتباط بین مولفه‌های گردشگری پایدار و آمایش منطقه‌ای در نیکشهر

مولفه‌های گردشگری پایدار	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	سطح معناداری	نوع ارتباط
وجود پتانسیل‌های تاریخی و مذهبی	آمایش منطقه‌ای	۰/۵۶۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
بافت طبیعی و گردشگری منطقه		۰/۵۵۴	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
وجود شخصیت‌های معتبر		۰/۵۳۲	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
ثبت جهانی اماکن مثل بازار		۰/۵۵۶	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
موقعیت جغرافیایی نیکشهر		۰/۶۰۰	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
امکانات و خدمات شهری		۰/۵۷۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
وضعیت کلی فعلی شهر نیکشهر		۰/۵۳۲	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
ارتقاء آگاهی و شعور عمومی		۰/۵۷۶	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
ساخت اقامتگاه‌های سنتی و مدرن		۰/۵۷۷	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
تعامل واحدهای شهری		۰/۵۸۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
مدیریت توریسم		۰/۵۶۳	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
اثرگذاری تبلیغات		۰/۵۷۷	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
سرمایه‌گذاری بخش خصوصی		۰/۶۱۱	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
تدارک برنامه‌های آموزشی		۰/۴۴۵	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
آمادگی برای افق ۱۴۰۴		۰/۵۷۶	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
الگوسازی فرهنگی		۰/۶۰۰	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
آینده گردشگری نیکشهر در بلندمدت		۰/۵۷۸	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
۱۴۰۴ به عنوان سرآغاز تحولات		۰/۵۸۲	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
آینده حمل و نقل و جابجایی نیکشهر		۰/۵۳۲	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
قابلیت مطرح گردشگری در کشور		۰/۵۵۶	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
شهر الکترونیک و مدرن		۰/۵۷۵	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت
آینده کلی گردشگری نیکشهر		۰/۵۵۹	۰/۰۰۱	معنادار و مثبت

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

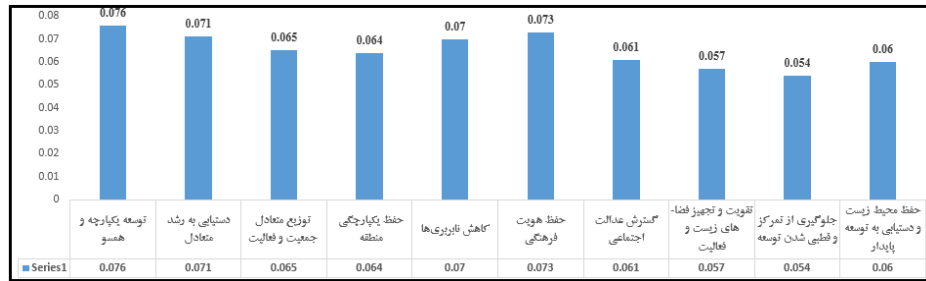
در ادامه نیز، با استفاده از جدول (۷)، می‌توان بیان داشت که بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (مولفه‌های گردشگری پایدار)، به وسیله مولفه‌های آمایش منطقه‌ای تبیین می‌شود.

در ادامه نیز با استفاده از مدل (F-BMW)، می‌توان به اهمیت و نقش هر یک از مولفه‌های آمایش منطقه‌ای در پیشگویی متغیر وابسته (گردشگری پایدار)، پی برد. نتایج به شرح جدول (۸) است.

جدول ۸. اهمیت و نقش هر یک از مولفه‌های آمایش منطقه‌ای در پیشگویی متغیر گردشگری پایدار

مولفه آمایش منطقه‌ای	وزن نهایی	رتبه
توسعه یکپارچه و همسو	۰/۰۷۶	۱
دستیابی به رشد متعادل	۰/۰۷۱	۳
توزیع متعادل جمعیت و فعالیت	۰/۰۶۵	۵
حفظ یکپارچگی منطقه	۰/۰۶۴	۶
کاهش نابرابری‌ها	۰/۰۷۰	۴
حفظ هویت فرهنگی	۰/۰۷۳	۲
گسترش عدالت اجتماعی	۰/۰۶۱	۷
تقویت و تجهیز فضاهای زیست و فعالیت	۰/۰۵۷	۹
جلوگیری از تمرکز و قطبی شدن توسعه	۰/۰۵۴	۱۰
حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار	۰/۰۶۰	۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۵. اهمیت و نقش هر یک از مولفه‌های آمایش منطقه‌ای در پیشگویی متغیر گردشگری پایدار، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

مطابق جدول (۸)، به ترتیب مولفه‌های توسعه یکپارچه و همسو با مقدار وزن ۰/۰۷۶، بیشترین اهمیت و نقش را در گردشگری پایدار نیکشهر به خود اختصاص داده است، و سایر مولفه‌ها از جمله: حفظ هویت فرهنگی با مقدار وزن ۰/۰۷۳، دستیابی به رشد متعادل با مقدار وزن ۰/۰۷۱، کاهش نابرابری‌ها با مقدار وزن ۰/۰۷۰، توزیع متعادل جمعیت و فعالیت با مقدار وزن ۰/۰۶۵، حفظ یکپارچگی منطقه با مقدار وزن ۰/۰۶۴، گسترش عدالت اجتماعی با مقدار وزن ۰/۰۶۱، حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار با مقدار وزن ۰/۰۶۰، تقویت و تجهیز فضاهای زیست و فعالیت با مقدار وزن ۰/۰۵۷، جلوگیری از تمرکز و قطبی شدن توسعه با مقدار وزن ۰/۰۵۴، به ترتیب بیشترین و کمترین نقش را در گردشگری پایدار نیکشهر را به خود اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ‌نشینان نیکشهر و تبیین آینده گردشگری آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای انجام شده است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در مولفه وضعیت کنونی گردشگری پایدار نشان داد، وضعیت بافت طبیعی و گردشگری نیکشهر، امکانات و خدمات شهری، ثبت جهانی اماکن تاریخی، و وجود شخصیت‌های معتبر و به طور کلی وضعیت فعلی شهر نیکشهر برای پذیرای گردشگری پایدار نامطلوب ارزیابی شد. در ادامه نیز، نتایج نشان داد، برای مولفه فرایند انجام امور (مدیریت)، همانند: ارتقاء آگاهی و شعور عمومی در راستای گردشگری، ساخت اقامتگاه‌های سنتی و مدرن، تعامل و همبستگی و انسجام واحدهای شهری در راستای بهبود گردشگری، مدیریت توریسم، و تبلیغات و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در راستای ارتقاء گردشگری و آماده سازی و تدارک برنامه‌های آموزشی و الگوسازی فرهنگی و در نهایت آمادگی گردشگری نیکشهر برای افق ۱۴۰۴، نامطلوب و نامناسب ارزیابی شد. در ادامه نیز، نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد، وضعیت آتی گردشگری پایدار در نیکشهر به همان نسبت وضعیت کنونی و فرایند انجام امور نامطلوب است. در این راستا، نامطلوب بودن امور مدیریتی، وضعیت کنونی و آتی گردشگری نیکشهر، ناشی از عدم رعایت اصول آمایش منطقه‌ای است. در واقع هدف نهایی گردشگری در قالب آمایش منطقه‌ای، نیل به گردشگری پایدار، تعادل و توازن منطقه‌ای، توزیع مناسب فعالیت‌ها و استفاده حداکثر از قابلیت‌های گردشگری (تاریخی، طبیعی و...) در فرایند توسعه است. در این راستا، مطابق نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی اسپیرمن، مشخص شد که بین آمایش منطقه‌ای و گردشگری پایدار نیکشهر ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. در واقع تاکنون سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آمایش منطقه‌ای در راستای گردشگری پایدار نیکشهر چندان نتیجه‌بخش نبوده است، به طوری که بر اساس نتایج مدل فازی بی ام وی، که اگر مولفه‌های آمایش منطقه‌ای از جمله: توسعه یکپارچه و همسو تقویت گردد، گردشگری نیکشهر به مرز پایداری نزدیک خواهد شد. نتایج پژوهش نیز با مطالعات: (رحیمی و هوشیار، ۱۳۹۸)، همخوانی و مطابقت دارد.

در نهایت در راستای نتایج به دست آمده راهکارهای ذیل پیشنهاد شد:

- ارتقاء آگاهی و شعور عمومی نسبت به فرهنگ گردشگری با کمک از دانشگاه‌ها و رسانه‌ها در سطح ملی و منطقه‌ای؛
- ظرفیت‌سازی گردشگری نیکشهر متناسب با امکانات شهری و آمایش منطقه‌ای و مدیریت آن؛
- تدوین برنامه استراتژیک گردشگری پایدار نیکشهر با تکیه بر مولفه‌های آمایش منطقه‌ای.

منابع

- ارکانی، احسان، حاتمی‌نژاد، حسین، قره، سهیل. (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر افزایش ریسک زلزله در بافت‌های فرسوده شهری با رویکرد ترکیبی تکنیک دلفی فازی و مدل BMW. *نشریه تحقیقات کاربرید علوم جغرافیایی*، ۲۰ (۵۹)، ۳۰۶-۳۹۱.
- امرابی، سپیده، مرادی، حوریه، شرفی، سیامک. (۱۴۰۰). بررسی توسعه فضایی میراث روستایی مقاصد گردشگری در قلمرو کوچ‌نشینان (مورد مطالعه: شهرستان خرم‌آباد). *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۱ (۱)، ۷۷-۹۷.
- ایمانی، بهرام، رحمتی، منصور، مهدی زاده، محمد باقر. (۱۴۰۰). تحلیل دیدگاه جوامع روستایی در رابطه با عوامل بازدارنده و پیش‌برنده توسعه گردشگری روستایی، مورد مطالعه: روستاهای شهرستان نیر. *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۱ (۳)، ۹۵-۱۱۶.
- خالقی، عقیل. (۱۴۰۰). شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری عشایری (مطالعه موردی: جشنواره منطقه عشایری قره‌قیه آذربایجان شرقی). *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۱ (۲)، ۱۳۷-۱۵۴.
- خوش‌الحان، وحید، حسین زاده دلیر، کریم، نظم‌فر، حسین. (۱۳۹۹). راهکارهای توسعه صنعت گردشگری پایدار تبریز مبتنی بر مؤلفه‌های منطقه‌ای. *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، ۹ (۳۵)، ۱-۱۶.
- رحیمی، سمیه، هوشیار، حسن. (۱۳۹۸). راهبردهای توسعه گردشگری شهری از دیدگاه آمایش سرزمین (مورد مطالعه: استان کردستان). *فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۹ (۲)، ۳۱۷-۳۳۴.
- سالنامه آماری استانداری سیستان و بلوچستان. ۱۴۰۰. استانداری سیستان و بلوچستان
- صفری علی‌اکبری، مسعود، صادقی، حجت‌الله. (۱۴۰۰). امکان‌سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری. *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۱ (۱)، ۹۹-۱۰۹.
- عباسی، محمدجواد، سجادی، ژیلا، عبدالهی، علی. ۱۳۹۹. تبیین فرآیند توسعه مراکز گردشگری روستایی و سنجش پایداری؛ مورد پژوهی: مراکز گردشگری دهستان درام و چورزق، شهرستان طارم. *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۹ (۳۵)، ۶۳-۸۹.
- فرمانداری شهرستان نیکشهر. (۱۴۰۰). سالنامه آماری.
- مجیدی‌ده‌شیخ، حکیمه، صفربادی، اعظم، گلی، علی. (۱۳۹۶). آمایش منطقه‌ای جاذبه‌های گردشگری با تأکید بر توان‌های اکوتوریسم (استان کهگیلویه و بویراحمد). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۸ (۲۹)، ۶۱-۸۲.
- مغرب، یاسر، حیدری، امیر، صالحی، اسماعیل. (۱۳۹۷). تحلیل راهبردی نقش و کارکرد گردشگری در توسعه منطقه‌ای (مطالعه موردی شهر مراغه). *فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، دوره ۵، شماره ۱۶، صص ۱۵۳-۱۷۳.
- نجفی‌کانی، علی‌اکبر، عیسی‌نژاد، ناهید. (۱۴۰۱). تحلیلی بر اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای مناطق بیلاقی مطالعه موردی: بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات. *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، ۲۰ (۶۶)، ۱۷۷-۲۰۲.
- ندایی‌طوسی، سحر، فرخنده کیش، علیرضا. (۱۳۹۸). الزامات فضایی توسعه خوشه‌های خلاق و رقابت‌پذیر گردشگری- فرهنگی (شهرک‌های رسانه‌ای)؛ مورد پژوهشی منطقه کلان‌شهری تهران، *مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۸ (۳۱)، ۵۵-۷۲.
- Amare, W, Yihalem, K, Ying, Li. (2021). Culinary tourism as a driver of regional economic development and socio-cultural revitalization: Evidence from Amhara National Regional State, Ethiopia. *Journal of Destination Marketing & Management*. Volume 19. 1-11.
- Cheng, J, Jing, X, Zhenfang, H. (2019). Spatiotemporal analysis of regional tourism development: A semi parametric Geographically Weighted Regression model approach, *Habitat International*, Volume 87. 1-10.
- Condeso, F. (2011). Rural development, cultural heritage and tourism, *Journal Cuadernos de Desarrollo Rural*, 8 (66), 197-222.
- El-Gohary, H. (2016). Halal tourism, is it really Halal?, *Tourism Management Perspectives*, 19 (2), 124-130.
- Ertuna, B., Kirbas, G. (2012). Localcommunity involment in rursl tourism development: the case of kastamoun, turkey, *Revista de turismoy patrimonio cultural*, 10(2), 17-24.
- Getz, D. (2001). *Festivals, Special Events and Tourism*. New York: Ven Nostrand Reinhold.
- Gunn, C. Var, T. (2002). *Tourism planning*, New York: Routledge.
- Huang, W., Beeco, J.A., Hallo, J.C., Norman, W.C. (2016). Bundling attractions for rural tourism development, *Journal of Sustainable Tourism*, 24 (10), 1387-1402.
- Karar, A. (2017). Impact of Pilgrim Tourism at Haridwar, *Anthropologist*, 12 (2), 99-105.

- Li, H, Chen, J. L, Li, G. Goh, C. (2016). Tourism and regional income inequality: Evidence from China. *Annals of Tourism Research*, 58, 81-99.
- Liu, Ch.H, Tzeng, G.H, Lee, M.H. (2012). Improving tourism policy implementation e the use of hybrid MCDM models, *Tourism Management*, 33 (2012), 413-426.
- Luo, W., Timothy, D.J., Zhong, C. Zhang, X. (2022). Influential factors in agrarian households' engagement in rural tourism development, *Tourism Management Perspectives*, Volume 44, October 2022, Article number 101009.
- Ma, X.L., Wang, R., Dai, M.L., Ou, Y.H. (2022). The action logic and interpretation framework of residents' resistance in rural tourism development, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Volume 51, 79-87.
- Pedro, N, (2006), *Tourism towards Sustainable Regional Development*, Master's Degree Project Division of Urban Planning Kungliga Tekniska Högskolan.
- Ploat, N., Hermans, E, (2016), A model proposed for sustainable accessible tourism. *Review of Applied Management Studies*. 14(6): pp 125-133.
- Tsung, H., Hsin-Pei, H. (2016). Indicators of sustainable tourism: A case study from a Taiwan's wetland. *Ecological Indicators*. 67(3): 779-787.
- Tucker, H, (2003), *Living with Tourism: Negotiating Identities in a Turkish Village*. London: Routledge.
- WTO (World Tourism Organization), (2007), *Understanding Tourism: Basic Glossary*.
- Yang, Y., & Fik, T. (2014). Spatial effects in regional tourism growth. *Annals of Tourism Research*, 46, 144-162.
- Zhang, Y, Guo, Y, Ji, L. 2022. Going somewhere or for someone? The Sense of Human Place Scale (SHPS) in Chinese rural tourism. *Tourism Management*, Volume 91. August 2022. 104530.
- Zhou, L, Wall, G, Zhang, D, Cheng, X. 2021. Tourism and the (re)making of rural places: The cases of two Chinese villages. *Tourism Management Perspectives*. Volume 40. October 2021. 100910.

How to Cite:

Hashemzahi, Ziaalagh, Bandaryan, Esfandiar and Esmailnejad, Mortza. (2022). Analyzing the current state of Sustainable tourism in the territory of nomads and explaining its future with a focus on regional planning (Case study: Nikshahr County). *Studies of Nomads Area Plannig*, 2(2), 53-64.

ارجاع به این مقاله:

هاشم‌زهی، ضیاءالحق، بندریان، اسفندیار و اسماعیل‌نژاد، مرتضی. (۱۴۰۱). تحلیل وضعیت فعلی گردشگری پایدار قلمرو کوچ‌نشینان و تبیین آینده آن با تمرکز بر آمایش منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان نیکشهر). *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*, ۲(۲)، ۵۳-۶۴.

Vol. 2 Issue 2 (No. 4), 2022, Pp. 53-64

DOI: 10.22034/JSNAP.2023.391417.1054

DOR: 20.1001.1.28210530.1401.2.2.4.1

Research Article

Analyzing the current state of Sustainable tourism in the territory of nomads and explaining its future with a focus on regional planning (Case study: Nikshahr County)

Ziaalhagh Hashemzahi- PhD student, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Esfandiar Bandaryan* - Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Faculty of Humanities, Sistan and Baluchestan University, Zahedan, Iran.

Mortza Esmailnejad- Associate Professor, Department of Geography, Birjand University, Birjand, Iran.

Receive Date: 28 August 2022

Accept Date: 08 January 2022

ABSTRACT

Introduction: Today, tourism is mentioned as an engine of development, and due to its economic and social importance, it is receiving more attention. Therefore, using tourism as a driving engine for regional development requires adopting appropriate and logical strategies following the regional and local capabilities and the directions of land-use planning.

Purpose of the research: The current research aims to analyze the current state of Sustainable tourism in the territory of nomads and explain its future with a focus on regional planning (Case study: Nikshahr County).

Methodology: The current research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. Data collection is through questionnaires. The statistical population (residents of Nikshahr) is 141894 people. Based on random sampling and using Cochran's formula, 383 people were selected as the sample.

Geographical area of research: This research has been investigated in the nomadic territory of Nikshahr County in Iran.

Results and discussion: The t-test results showed that the current and future situation of Nikshahr tourism is unfavorable and inappropriate. Further, the results of Spearman's correlation test showed that there is a positive and significant relationship between all the components of sustainable tourism and the components of regional tourism at the 99% confidence level. By using (F-BMW) model, the study determined the importance and role of each component of regional planning in predicting the sustainable tourism variables. As a result, the component of integrated and consistent development with a weight value of 0.076 was the most important.

Conclusion: The general results showed that the unfavorable management affairs and the current and future state of tourism in Nikshahr are caused because the management system did not follow regional planning principles. The ultimate goal of tourism, in the form of regional planning, is to achieve sustainable tourism, regional balance, and appropriate distribution of activities and maximum use of tourism capabilities (historical, natural, etc.) in the development process.

KEYWORDS: Sustainable tourism, Territory of nomads, Regional planning, Nikshahr.